

Centrala studiestödsnämnden
851 52 Sundsvall

Datum 2004-04-16
Dnr 32-2003-0188

Löpande granskning 2003

Rikskrevisionen har som ett led i den årliga revisionen av Centrala studiestödsnämnden (CSN) granskat bl.a. den verksamhet som beskrivs nedan.

Granskningen har resulterat i iakttagelser som Rikskrevisionen vill fästa CSN:s uppmärksamhet på i denna revisionsrapport.

Rikskrevisionen önskar information senast 2004-05-17 med anledning av våra iakttagelser i denna rapport.

Fordringar avseende utomlands boendes studielån.

Förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar behandlar statliga myndigheters skyldigheter att kräva in utestående fordringar. Enligt 11§ i förordningen skall myndigheten, om fordran inte betalas efter påminnelse, vidta de åtgärder som behövs för att få betalt. Av föreskrifterna till 11§ framgår att myndigheten utan dröjsmål skall vidta indrivningsåtgärder enligt lagen om inkasso om fordran inte betalats efter påminnelse.

CSN:s totala lånefordran på de kunder som är bosatta utomlands (emigranter och personer med giltig utlandsadress) uppgår till nästan 8 miljarder kr. Utestående lånefordran på kunder som inte längre betalar av på studielånen trots att lånen inte avskrivits eller de på annat sätt medgivits uppskov etc. uppgår, enligt uppgift från CSN, till ca 4 miljarder kr.

CSN påminner och kräver de kunder som inte betalar sitt årsbelopp. Betalar kunden trots detta fortfarande inte vidtar CSN vanligtvis inga ytterligare åtgärder som t.ex. att lämna ärendet för inkasso. Under revisionens gång har vi erfarit att vissa ärenden lämnats till inkasso och med ett lyckat resultat.

Av de lån som återbetalas, antingen via krav eller frivillig betalning, får CSN tillgodoräkna sig en intäkt för ärendet. Inbetalda lånebelopp går till statskassan på olika sätt. Kostnaden för att hantera dessa krav och inkasso överstiger dock den intäkt CSN erhåller för att hantera detta. Konstruktionen att kostnaderna för indrivning av de fordringar som beskrivits ovan överstiger de

avgifter som CSN kan ta ut av kunderna innebär i princip att det ekonomiskt mest fördelaktiga för CSN är att inte driva in fordringarna. CSN har heller inte prioriterat denna verksamhet de senaste åren.

Det är Riksrevisionens bestämda uppfattning att det oavsett de eventuella merkostnader ett mera aktivt indrivningsförfarande kostar den enskilda myndigheten måste ledningens styrning av verksamheten utgå från ett statsfinansiellt perspektiv, jmf verksförordningen (1995:1322) 7§ p.1.

Riksrevisionens bedömning är att CSN:s styrning avseende hanteringen av ovanstående fordringar varit oprioriterad och bristfällig. Bristerna i styrningen har lett till att CSN, i det här avseendet, inte kan sägas ha verkat för en god effektivitet och hushållning av medel i staten.

Rekommendation

Riksrevisionen rekommenderar CSN att vidta sådana åtgärder att statens fordringar avseende ovan nämnda studielån kan återhämtas på ett mer framgångsrikt sätt.

Stoppade utbetalningar av studiestöd

Enligt förvaltningslagen (1986:223) 17§ får ett ärende inte avgöras utan att den sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom själv och han har haft tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Enligt 17 § 1 stycket får dock ärendet avgöras utan kommunikation om ärendet inte går parten emot.

Enligt uppgift har CSN veckorna 27-52 under år 2003 stoppat ca 7 290 utbetalningar av studiemedel där uppgifter tillförts av annan part. Dessa stopp har gjorts utan kommunikation med den studerande. Av de stoppade utbetalningarna har dessutom en betydande del, efter kommunikation med den studerande, stoppats på felaktiga grunder. Stoppen har i vissa fall inte påverkat utbetalningen av studiemedlen. Detta har då främst berott på att CSN:s utredning hunnits göras klar innan dagen för utbetalningen.

I förarbetena till förvaltningslagen står att då en myndighet utarbetar rutiner för automatiserad handläggning skall den dels beakta tekniska och ekonomiska faktorer dels de rättssäkerhetskrav som gäller enligt förvaltningslagen.

Riksrevisionens bedömning är att kravet på rättsäkerhet inte kan förbigås oavsett om, som i dessa fall, studenten riskerar lida ekonomisk skada eller ej. Riksrevisionen bedömning är att CSN inte lyckats fullt ut i utformningen av rutinerna för handläggning av studiemedel i det ovan beskrivna avseendet.

Rekommendation

CSN rekommenderas att se över rutinerna för handläggning av studiemedel och vidta de åtgärder som krävs för att förvaltningslagen skall kunna följas.

Uttag av medel från statsverkets checkräkning (SCR)

Inbetalningar avseende kundernas återbetalning av lån görs mot konton som är knutna till SCR och är inte räntebärande. Den del av inbetalningen som utgörs av de avgifter CSN får tillgodogöra sig skall redovisas mot förvaltningsanslaget och tillföras CSN:s räntekonto, som är räntebärande.

Via en rutin i redovisningssystemet lyfter CSN dagligen medel motsvarande inbetalda avgifter till räntekontot. Underlag finns för alla dessa transaktioner.

I samband med granskning av posten intäkter av avgifter har Riksrevisionen noterat att CSN vid i vart fall tre tillfällen under 2003 fört över pengar från SCR till räntekontot. Gemensamt för dessa överföringar var att det var stora, på jämna belopp samt att underlag för överföringen saknades. Enligt uppgift beräknades överföringen med ledning av utfallet för motsvarande period 2002. Den enskilt största överföringen som gjordes uppgick till 100 mnkr. Totalt har uppskattningsvis i vart fall ca 160 mnkr förts över från SCR till räntekontot på detta sätt.

Enligt uppgift från CSN var bakgrunden till överföringarna ovan bl.a. att medel fördes över för att täcka de inbetalningar avseende avgifter som görs under sommarmånaderna då ordinarie personal har semester. Avräkning har gjorts löpande mot de nämnda uttagen i en takt så att drygt 10 mnkr återstod att räkna av i oktober 2003.

Genom dessa överföringar har CSN i praktiken räntefritt lånat pengar av SCR och därigenom bl.a. undvikit riskera överskrida sin egen räntekontokredit. CSN har trots detta ändå överskridit sin räntekontokredit under perioden. CSN har dessutom tillgodogjort sig, och/eller undvikit att belastas med, ränta på de belopp som överstigit det belopp som motsvaras av de inbetalda avgifterna.

Rekommendation

Riksrevisionen rekommenderar CSN att skapa sådana rutiner att verksamheten kan bedrivas med samma nivå på kvalitet och säkerhet även under perioder då ordinarie medarbetare har semester etc.

Vidare är det Riksrevisionens uppfattning att CSN bör beräkna den ränta som man genom ovannämnda transaktioner tillgodogjort sig samt att återbetala denna till SCR.

Biträdande revisionschef Tomas Janhed har beslutat i detta ärende.
Revisionsledare Niklas Grönlund har varit föredragande. Revisionschef
Staffan Nyström har deltagit i den slutliga handläggningen.

Tomas Janhed

Niklas Grönlund

Kopia för kännedom:

Utbildningsdepartementet

Finansdepartementet/budgetavdelningen